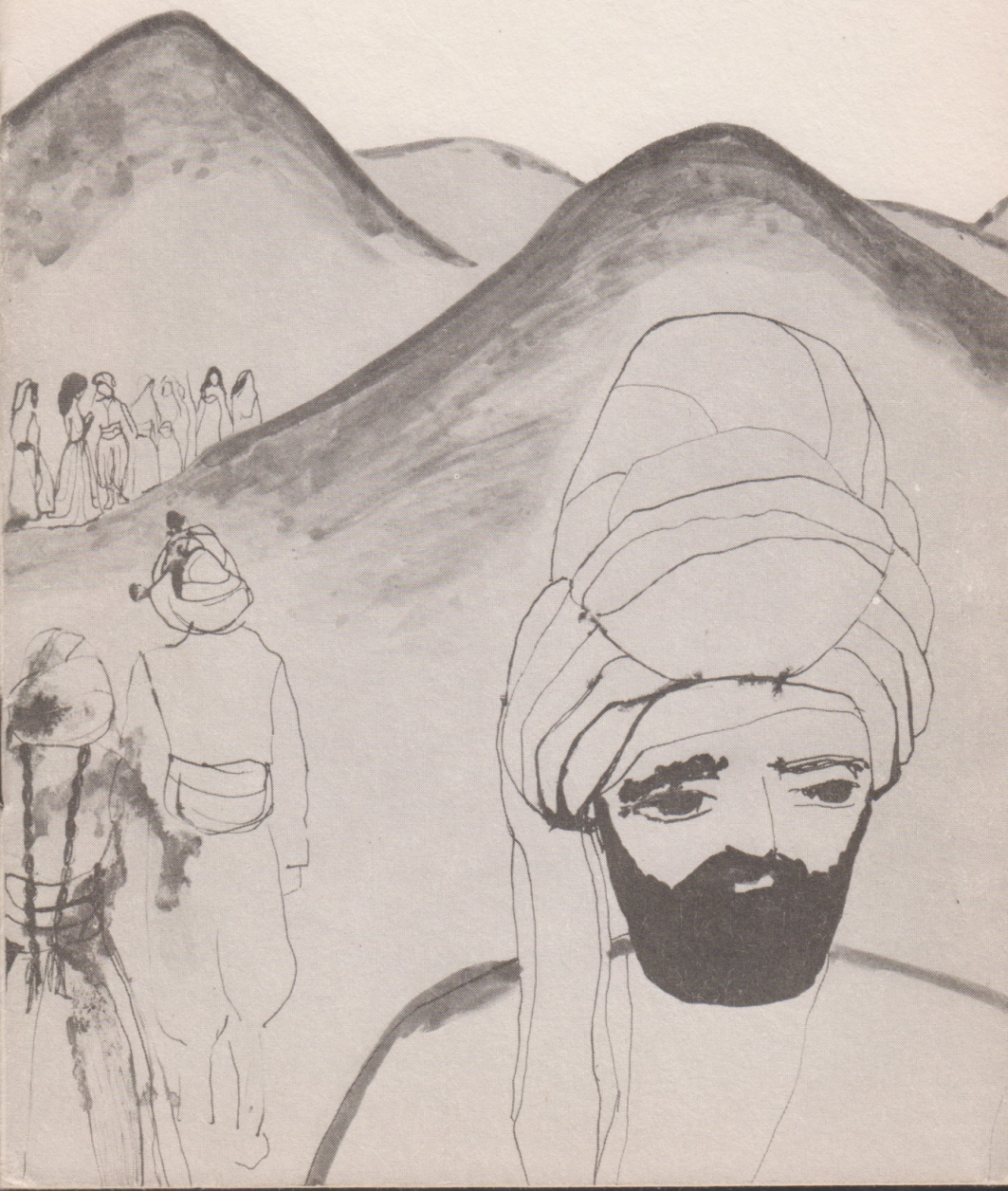

LEGENDA O KURDECH

Téměř každý národ má svou legendu, která vypráví o jeho vzniku. Praotec Čech se svým kmenem, ta milá řípská vidina oplývající mlékem a srdím, patří Čechám a Čechům.

Kurdům dal vznik, jak vypráví kurdská legenda, krutý král Aždehák. Z ramen mu vyrůstají dva hadi, kteří si každý den žádali mozek dvou mladých lidí. Utrpení lidu bylo nesmírné a nakonec nebylo v celém království jediného domu, kde by neoplakávali oběť, kterou přinesli nenáviděnému králi!

Tehdy se rozhodli dva chytří přátelé, Armajel a Garmajel, obelstít krále. Dohodli se s královským kuchařem a každý den místo mozku mladého člověka dávali mozek ovčí. Měsíc co měsíc tak zachránili třicet chlapců a dívek, které posílali do hor, aby je už nikdy nikdo nespatriil. Každých dvě stě uprchlíků dostávalo od královského kuchaře několik koz a ovcí, které jim měli usnadnit život v horách. Z této omladiny vznikl během staletí kurdský národ, pevně s horami srostlý a horám věrný.

Toto je jedna z mnoha legend o původu Kurdů. Jedno však mají všechny společné. Je to závislost pojmů: Kurd a hory. Hory Kurdistánu, divoké, skalnaté, strmící vysoko nad mořem, byly po celá tisíciletí, od počátku dějin kurdského lidu, jeho nejvěrnějšími přáteli. V nejtěžších chvílích své historie se Kurdové vždy uchýlovali do nitra hor, kde nacházeli bezpečný azyl.

Asi 400 let před naším letopočtem si slavný řecký vojevůdce Xenofón vybojoval přechod přes Kurdistán na své zpáteční cestě z Persie do Řecka. Xenofón historik píše později ve svých dějinách, jak suveréně ovládají Kurdové své hory a obdivuje se jejich statečností.

Kurdské hory - to je nedobytná pevnost pro všechny nepřátele kurdského lidu. Od nepaměti obklíčeny nepřátelskými živly, vděcí Kurdové z velké části horám za to, že si dokázali uchovat svou národní svébytnost, kulturu a jazyk.

Dobýt kurdských hor se nikomu nikdy nepodařilo. Kurdský národ se však podařilo rozervat na několik částí. Po první světové válce byl Kurdistán rodělen mezi Turecko, Írán, Irák a Sýrii. Za zády Kurdů - bez Kurdů. Nikdo se tehdy neptal, souhlasí-li s tímto umělým nelidským rozštěpením; nikoho nezajímalo, že rodina a příbuzní, kteří bydlí

v sousedních vesnicích, budou navěky roztrženi. Bratr zůstal v Turecku, sestra provdána do vedlejší vesnice v Iráku a táta s mámou v Íránu. Národ, který přinesl tolik obětí za svou nezávislost, stál najednou před hotovou věcí. Rozdělili ho: - v jejich zájmu a v zájmu velkých partnerů, žijících tisíce kilometrů od Kurdistanu. Je nezajímali hory - ale Bábá-gurgur.

Již od pradávna vesele planuly u Bábá-gurgur malé ohníčky jako dobré bludičky. Když ještě před islámem Kurdové uctívali učení Zaruštrovo a oheň pokládali za dar boha Ahuramudzy /boha dobra/, který jim pomáhal v boji proti bohu zla Ahrimanovi, netušili, kolik nesnáží jim tento dar způsobí. Pod bludičkami byla nafta. Cizinci vtrhli do země, založili v Bábá-gurgulu u Kirkuku Iraq Petroleum Company a začali rozkrádat úctyhodné zásoby nafty. Rozdělili si Kurdistan a s ním i ohníčky Bábá-gurguru. Avšak ani tentokrát hory nezhadly. To ony spojují všechny čtyři části Kurdistanu. Jakkoli jsou hranice přesně určeny, kontrolovat je mohou jenom Kurdové.

x x x

Kurdský jazyk patří do íránské skupiny indoevropských jazyků. Navzdory silné invazi arabského, perského a tureckého jazyka zachoval si svou původní podobu. Až do první světové války psali Kurdové písmem arabským. Toto písmo však nevyhovuje právě nejlépe skladbě kurdského jazyka. Přesto se jím dodnes píše v Íránu a Iráku. Avšak Kurdové v Turecku a Sýrii již píší latinkou /pokud je jim vůbec dovoleno psát/. Zdá se, že přepis latinkou je pro kurdštinu nejpriléhavější. V SSSR, kde žije asi 320 000 Kurdů a kde mají největší možnosti projevu národní kultury, píší azbukou.

Rozdělený národ - rozdělený spisovný jazyk. Nelze ani dost zdůraznit, nakolik negativně působí tato situace na rozvoj kurdského jazyka a literatury, které v posledních staletích neměly nikdy příznivé podmínky rychlého vývoje. Přesto přesevšechno existuje bohatá tradice kurdské literatury. Jako téměř všude v Orientě, i tady převládá poezie. Jen poslední desetiletí přinesla rychlejší vývoj prózy, avšak k tomu, aby i próza zaujala významné místo, je ještě daleko.

Oslava bojů, vyprávění o utrpení, lásce a nenávisti - takový je obsah literatury národa, jenž od samého počátku bojoval proti cizím okupantům a hájil proti nim svou čest. Není se proto co divit, když Bábá Táhir /10. a 11. století/ vyjadřuje svými básněmi protest prostého lidu proti sociální nerovnosti, proti urozeným pánům a vládcům. Ahmade Chání, největší básník feudálního období, ve svém skvělé poemě Mem û Zîn /konec 16. století/ pranýřuje nadvládu cizinců nad Kuřdy a v době, kdy byly v módě perština a arabština, píše kurdsky, aby "lidé neřekli, že Kurdové jsou od přírody nedovtipní, aby neřekli, že Kurdové nežili pro lásku, netoužili po nikom a nikdo netoužil po nich, nemilovali a nebyli milováni".

Górán /1904 - 1962/ je největším kurdským básníkem současnosti. Ještě v roce 1961 byl zde v Československu mezi námi. V hotelu Internacionál besedoval s kurdskými studenty, přednášel jim své nejnovější básně a mluvil o svých plánech. Nenápadný člověk poznamenaný nesečnými vráskami - na svých 58 let zestárlý přílišným utrpením. Chováním však nesmírně mladý. Úsměv ho nikdy neopouštěl, bystře reagoval a vždy byl plný humoru. Byl to člověk se zlatým srdcem, veliký svou skromností.

Górán dokázal celým svým životem, že jde se svým porobeným národem. Teprve červencová revoluce 1958 v Iráku ho vysvobodila z vězení. Jeho úloha v kurdské literatuře je neocenitelná. Obsahem veršů, novou formou, osvobozenou od omezujících pravidel klasické kurdské literatury. Bude úkolem literárních historiků ukázat, jak dalekosáhlé budou důsledky literární revoluce, kterou Górán rozbil až dosud striktně dodržovanou formu i obsah v kurdské poezii.

Bohatství kurdského folklóru orientalisty udivuje. Písně, balady a dlouhé výpravné básně, podávající obraz slavné bitvy či legendárního milostného příběhu, předával negramotný lid ústně z generace na generaci. "Je až neuvěřitelné, že Kurdové se svým drsným charakterem jsou tak citliví a lyričtí" - říká jeden orientalista.

V roce 1975 prožíval kurdský lid jednu z velkých tragedií svých dějin. Patnáctiletý ozbrojený národně osvobozenec byl poražen. Avšak boj pokračuje. Kurdský lid stojí proti nepřítelům pevně jako hory. I dnes je živé starodávné pořekadlo: "Kurda v horách nepřemůžeš". Platí o to víc, že pravda je na jeho straně, že se rve za svá základní lidská práva a za právo na existenci. Genocida tu nezmůže nic nejen proto, že Kurd dokáže dobře hájit svá práva a svou vlast, že je mistrný střelec a nebojí se těžkostí, ale také proto, a to ne na posledním místě, že v době, kdy se vedla válka na život a na smrt, řídil kněz Bábá Táhir v horské jeskyni knihovnu, kde půjčoval partyzánům knihy, četl jim a radil, a učitel Šírko vedl divadelní skupinu, která v jeskyních, u studánek a ve stanech hrála vděčnému obecenstvu Gogolova Revisora.

Górán

Žena a krása

Na obloze jsem hvězdu viděl
z jarní zahrady jsem hvězdu utrl,
ze stromu rosa zkropila mou tvář,
viděl jsem úsměv mnoha údolí.

Po velkém dešti se duha
rozlila pod sluncem.

Slunce Newrozu a májová luna
již tolikrát prošli dny a nocemi.

Hučení stříbrné pěny řeky,
na tisíce druhů paprsků v mlze,

dozrálé žluté a rudé plody zahrady,
šumění lesů na horách

z hrdla flétny a ze struny kamánu
vyšlo mnoho nádherných tónů;

to vše je krásné, sladké,
osvětluje cestu života,

ale příroda nikdy, nikdy
nemá světla bez úsměvů milé

Její měkký hlas je sama píseň
kterou bych celý život poslouchal.

Která jasná hvězda,
Která horská květina,

je jako její spánky, tváře a rty nachová?
Která čern se může rovnat
černi jejích očí, jejích řas, obočí a vlasů?
Která ztepilost by se mohla rovnat ztepilosti její postavy?

Které přání, která touha, které očekávání jsou tak
kouzelné jako /přání, touha, očekávání/ lásky?

GÓRÁN

Sloky nitra

Jakkoli se snažím, myšlenku, která mě opila
nemohu dát do rámce svých veršů.

Rozbor nitra a slovo mého jazyka
nevím proč jsou od sebe tak vzdáleny.

Chtěl bych, aby se nitro otevřelo jako pergamen,
aby se ukázal svět krásnější než jaro.

Aby se ukázalo přání, naděje, sen
zářivější než hvězda na nebi.

Aby se ukázal smysl ticha moře,
když větrík na něj vane a čeří jeho hladinu.

Aby se ukázal svět, jehož verš nemá slzu,
však pláče více než slza.

Aby se ukázal úsměv tváře bez odrazu,
jež vyjadřuje paprsek jasnější než slunce.

Avšak žel, tyto krásné verše
jsou jako ptáci, kteří neopouštějí hnízda,
zevnitř štěbetají, zpívají,
ale nikdy nepřiměli pero, aby na papír psalo.

Góran

Poslední pohled !!!

/Cestou do vězení z Mošulu do Arbilu - pro
dívku s medovými vlasy, která stála u dveří
autobusu/.

Vysoká, štíhlá, s medovými vlasy
proti mně stojí . . . Proč do dlaní bílých
tak smutným gestem bradu podpíráš si?
Že celou budoucnost mou vydělili?

Proč nevinný svůj zrak, jenž osvobozuje mě,
jen na mém zajetí tkvět zůstane?
Proč pohled s otázkou, jež jasně psána v něm,
padá zas na mé ruce spoutané?

Na tvých ústech, na rozvitém květu
zaváhal motýl a otázky s ním
a já, já toužím, aby ke mně vzlétl,
vzlétl k zbité duši se svým poselstvím.

U vchodu stojíš se zlatými vlasy,
soucit tě v štíhlou sochu proměnil.
Jak vzácný slavík verše plné krásy
lásce jsem zpíval v sadu umění.

Avšak Ahriman, jenž listí zahrad sežhne,
ten nenávidí kurdských ptáčků zpěv.
A ptáčník nalíčí na opeřence něžné.,
mně stojí léčku, čeká na mou krev.

Máš světlou duši, krásko s plavým vlasem.
Jak pták jsem lapen mezi strážemi;
autobus hrčí a tvůj pohled zasel
smršť, která víří mozkiem trýzněným.

Skláníš svou šíji, dívko medovlasá,
Proti mně stojíš, venku kvete sad.
Zrak vězně poutá tvoje svěží krása,
s povzdechem touží po tom co má rád.

Dívám se, vidím zahradu, kde jaro
oblékne kabát svěží zeleně;
žluté a rudé květy na něj dalo
lehoučkým deštěm rosy stříbrné.

Dívám se, vidím tvoje plavé vlasy,
vidím dvě oči mezi řádky řas.
Víc záře zrakem vězni poslala jsi,
než měsíc na hladinu vody střás.

Tvé oči, žhavé jiskry, tváře pálí,
jako by hruď mi chtěly propálit.
Ohniště čisté lásky v plamen rozdmychaly.
A v duši touhu zase volně žít.

Avšak zpráva jeden hlídač zamračený
a zleva druhý, moje dnešní pouť,
svázané ruce, cesta do vězení,
všechno má trpký symbol: symbol pout.

ՇԱՔՅԱՆԵ ԱՐԱՐԱՏ